

El fons de la Cooperativa de Viticultors de Solivella

Lali Albareda Lloró

lalbareda.arxiucomarcal@concadebarbera.cat

Sònia Gual Miró

sgual@montblanc.cat

RESUM El cooperativisme agrari ha estat un tret característic de la Conca de Barberà. La recuperació del patrimoni documental de les cooperatives és un dels principals objectius de l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà, que el 2021 ha ingressat i catalogat el fons de la cooperativa de Solivella. En aquest article trobareu la descripció arxivística i la guia d'aquest fons.

RESUMEN El cooperativismo agrario ha sido un elemento característico de la Conca de Barberà. La recuperación del patrimonio documental de las cooperativas es uno de los principales objetivos del Archivo Comarcal de la Conca de Barberà, que el 2021 ha ingresado y catalogado el fondo de la cooperativa de Solivella. En este artículo encontraréis la descripción archivística y la guía de este fondo.

ABSTRACT The cooperative agrarian movement has been a key element of la Conca de Barberà. The documentary agrarian heritage recovery is one of the main aims of the Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà, which has deposited and catalogued the documentation of the Solivella's cooperative in 2021. In this article you will find the archivist description and the guide of this archive.

Paraules clau: patrimoni documental, cooperativisme, Solivella.

Palabras clave: patrimonio documental, cooperativismo, Solivella.

Keywords: documentary heritage, cooperative movement, Solivella.

Lali Albareda Lloró és llicenciada en Història a la Universitat de Barcelona (1992) amb l'especialitat d'història medieval i té un Postgrau en Tècniques d'Organització d'Arxius i Documents a la Universitat Rovira i Virgili (2001). És arxivera a l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà.

Sònia Gual Miró és graduada en Història a la Universitat Rovira i Virgili (2013) i és màster en Història Contemporània i Món Actual a la Universitat de Barcelona i la Universitat Oberta de Catalunya (2015). És arxivera a l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà.

Les cooperatives agràries i les societats i sindicats que les precediren són uns dels elements que impregnen de més caràcter la Conca de Barberà. L'harmoniosa silueta dels cellers modernistes que s'albiren ací i allà i l'austeritat sovint més amagada de les primeres *cases* o locals socials il·lustren un passat col·lectiu de superació de les adversitats a través de l'associacionisme agrari.

Però és evident que el magnífic patrimoni monumental no abasta per explicar i entendre totalment els processos socials i econòmics que van viure i forjar els nostres avantpassats. L'estudi de la documentació generada i rebuda per aquestes entitats en el desenvolupament de la seva activitat és fonamental per a conèixer la història del segle XX a la Conca de Barberà en particular i a Catalunya en general.

La salvaguarda d'aquest important patrimoni documental és una de les línies estratègiques que defineixen la política d'adquisicions de l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà. I no cal dir que la dissolució de la majoria de les antigues cooperatives, per tancament definitiu o bé per fusió o integració a projectes mancomunats, apressa i fa encara més necessària la intervenció professional sobre aquests fons abans no es malmetin per sempre.

És per això que tot i la manca d'espai de dipòsit que pateix, des de l'any 2006 l'Arxiu Comarcal ha ingressat els fons documentals de cinc cooperatives o el que en queda d'ells. Concretament, l'arxiu de la Cooperativa Agrícola de Vallclara, que abraça el període 1943/1992 i ocupa 2,8 m; el de la Cooperativa de Viticultors i Caixa Rural de Montblanc, amb 29 m dels anys 1904/2004; el de la Cooperativa Agrícola de Barberà de la Conca, que conté 56 m dels anys 1895 a 2002; el del Sindicat Agrícola de Vilaverd, amb 6 m de 1914 a 2000; i, finalment, el de la Cooperativa de Viticultors de Solivella, objecte de la present ressenya.

La descripció del fons de COVISO segueix l'esquema descriptiu proposat per la Norma Arxivística de Catalunya (NODAC).

DESCRIPCió DEL FONDS

Àrea d'identificació

Codi de referència: CAT ACCB 10 199

Nivell de descripció: fons

Títol: Cooperativa de Viticultors de Solivella

Dates de creació: 1919-2012

Volum i suport: 19,3 metres de documentació textual sobre paper i 273 positius fotogràfics en paper i 122 negatius.

Àrea de context

Nom del productor: Cooperativa de Viticultors de Solivella.

Història del productor:

L'entitat de la Cooperativa de Viticultors de Solivella neix com a fusió de dues entitats: la Societat Agrícola (Sindicat), de tendència ideològica d'esquerres i que agrupava majoritàriament els pagesos menys benestants, i el Sindicat de Vinyaters, que sobretot aplegava els pagesos amb una ideologia més conservadora i més benestants.

La primera entitat matriu, la Societat Agrícola, començà la seva activitat el 1901, per bé que no es constituí fins el 1906, amb el nom de Societat de Treballadors Agrícoles de Solivella. Tenia la seu al carrer de l'Hospital, 14. Adquirí finques per a l'ampliació del celler i dels magatzems els anys 1917, 1929 i 1930. El 30 de juny de 1935 es transformà en Societat Agrícola Sindicat de Solivella.

La segona entitat matriu es va constituir el 1916 i ingressà a la Federació Agrícola de la Conca amb la denominació de Sindicat Agrícola i Caixa Rural i tenia la seu al carrer de la Creu. El 1919 canvià el nom per Sindicat de Vinyaters. El 1932 es construí el seu edifici social i celler, projectat per l'arquitecte vallenc Josep M. Vives, al mateix carrer de la Creu, 28.

Aquestes entitats acordaren la seva fusió el 12 de setembre de 1936, arran del Decret de la Generalitat de Catalunya de 27 d'agost de 1936 de sindicació forçosa dels pagesos. La unificació es dugué a terme amb la incorporació del Sindicat de Vinyaters a la Societat Agrícola Sindicat. No va ser fins l'1 de juny de 1937 que s'aprovaren els estatuts de la nova entitat, que prendria la denominació de Sindicat Agrícola de Solivella. A partir de 1940 esdevindria la Cooperativa de Viticultors de Solivella (COVISO).

Les instal·lacions de la nova Cooperativa per a la producció vitivinícola en un primer moment s'ubicaven en el gran edifici del carrer de la Creu, 28, inaugurat el 1932 i declarat Bé Cultural d'Interès Local l'any 2009. A inicis de la dècada de 1970 l'activitat productiva es traslladà a les modernes instal·lacions de la carretera de Montblanc a Artesa Km. 57. Durant tota aquesta etapa, les instal·lacions més pròpies de la Societat Recreativa, com el cafè, el cinema i el ball romangueren a l'edifici del carrer de la Creu.

La Cooperativa diversificaria la seva activitat i no es dedicaria tan sols a la producció de vi, sinó que tindria com a altres activitats destacades la secció avícola, la secció màquina del batre, el molí de pinsos, la secció del tractor, la Cooperativa de Consum i la Secció o Societat Recreativa, formada pel ball, el cafè i el cinema.

L'any 2014 es feu efectiva la fusió entre la Cooperativa de Viticultors de Solivella SCCL i l'Agrícola de l'Espluga i Secció de Crèdit SCCL, que donaria lloc a la nova entitat Agrícola de la Conca SCCL.

Història arxivística:

Abans del seu ingrés a l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà i prèviament a les tasques de neteja, classificació i ordenació portada a terme pel personal de l'Arxiu a la sala-cafè de la Cooperativa habilitada

com a sala de treball, el fons es trobava totalment dispers en diferents oficines, dipòsits i magatzems de la Cooperativa. Per bé que una part es conservava més o menys organitzada a l'arxiu de les oficines de l'actual Agrícola de la Conca SCCL, la major part de la documentació estava esbarriada a les antigues oficines de la Societat Recreativa i també al celler.

El buit de documentació de les entitats matriu anterior a la fusió de 1936 s'explicaria, d'una banda, per l'abandonament de la documentació en antigues oficines, la qual es perdria en el moment d'obres de rehabilitació dels locals. I d'altra banda, segons sembla i expliquen algunes veus de Solivella, s'hauria destruït intencionadament per amagar i oblidar certes pràctiques derivades de rancúnies de la Guerra Civil.

D'aquesta desfeta se'n salvà el *Llibre d'actes de la Societat Agrícola Sindicat* dels anys 1935 a 1938 en el que s'assentà la unificació de la Societat Agrícola i el Sindicat de Vinyaters, que no se sap com va anar a parar a l'Ajuntament i ingressà a l'Arxiu Comarcal el juliol de 1989 juntament amb el fons del consistori solivellenc. Com és de rigor, a fi i efecte de preservar la integritat del fons, en el moment de l'ingrés de l'arxiu de la Cooperativa, l'esmentat llibre es restituí al seu fons.

Pel que fa a la documentació a partir de 1940, la construcció de noves oficines comportaria l'abandonament de la documentació fins la dècada de 1970. Els anys de deixadesa i oblit la van malmetre profundament, i la brutícia, la humitat i els rosegadors s'hi van fer notar.

Es detecten intervencions arxivístiques o de classificació anteriors, com demostra la numeració interna d'algunes sèries. Però res permanent ni continuat en el temps.

Dades sobre l'ingrés:

El fons ingressa a l'Arxiu Comarcal el dia 18 de maig de 2021, arran de la signatura del conveni entre

Agrícola de la Conca SCCL i l'Ajuntament de Solivella de cessió del fons de l'antiga Cooperativa de Viticultors de Solivella a l'Ajuntament en dipòsit i règim de comodat per a la seva transferència a l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà el dia 26 de febrer de 2021.

Àrea de contingut i estructura

Abast i contingut:

El fons conté una petita mostra de la documentació produïda i rebuda per les entitats matriu amb anterioritat a la fusió, així com el gruix de la documentació a partir de la fusió i fins a la dissolució de l'entitat l'any 2012.

Les principals sèries comencen a l'entorn de 1940, per bé que la correspondència presenta llacunes importants a partir de la dècada de 1970. Cal esmentar que Agrícola de la Conca SCCL conserva els títols de propietat.

La documentació continguda informa bàsicament de l'activitat agropecuària, del cooperativisme (també de consum), així com d'aspectes de la vida social al voltant del cafè, del ball i del cinema.

Les principals línies de recerca que ofereix el fons són la producció i la comercialització de vi i derivats, així com l'activitat de la Societat Recreativa.

Sistema d'organització:

La minsa documentació de les entitats matriu ha desaconsellat el tractament d'aquesta com a subfons i el conjunt s'ha tractat com un únic fons estructurat en els següents apartats: entitats matriu, òrgans de govern i administració general, gestió dels recursos econòmics, gestió dels immobles, secció vitivinícola, secció avícola, secció màquina de batre, secció molí de pinsos, secció tractor, cooperativa de consum, secció recreativa i arxiu d'imatges.

Informació sobre avaluació, tria i eliminació:

En les primeres fases del tractament arxivístic, un cop neta i més o menys classificada i ordenada la

documentació, es van detectar un seguit de sèries menors amb informació bolcada en altres documents recapitulatius. D'acord amb els responsables d'Agrícola de la Conca SCCL es va determinar la seva destrucció, la qual es va portar a terme al Servei d'Incineració de Residus Urbans S.A. de Tarragona. En aquest punt, cal tenir en compte que si a les sèries recapitulatives es detectava una llacuna, es conservaren els anys concrets de les sèries menors, a fi i efecte de no perdre contingut informatiu.

Es van eliminar aproximadament 22 metres de documentació. Concretament les sèries que segueixen: llibres resum de moviments de comptes comptables (1989/1997); albarans, factures i extractes bancaris (1946/1972); llibres diari d'albarans (1988-1995); matrius talonades de detall de vendes al comptat (1977/1987) i llibres registre de venda de vi i subproductes (1944-1989), que es bolquen a la comptabilitat. S'eliminen també llibres dels comptes corrents dels socis: subministrament de vi, adobs i altres matèries (1952/1974); matrius talonades de relacions dels comptes dels socis (1944/1985); matrius talonades de rebuts diversos (s/d); llibres del pinso (1963-1974); llibres registre de pesades de la bàscula (1971/1982), que es bolquen als llibres de paga i als llibres de la verema. I finalment, s'eliminen els llibres de control de moviment i existències del magatzem (1941/1987) i els llibres de journals dels socis (1946/1987), pel fet que es tractava de sèries incompletes i d'escàs valor informatiu.

Incrementos: No se'n preveuen.

Àrea de condicions d'accés i ús

Condicions d'accés:

L'accés al fons és lliure pel que fa a la documentació amb una antiguitat superior als 41 anys. La consulta de la documentació més propera precisa de l'autorització de la Junta Rectora de l'Agrícola de la Conca SCCL prèvia sol·licitud raonada.

Condicions de reproducció:

Consulteu al servei de reprografia de l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà.

Llengües i escriptures dels documents:

Català i castellà, segons la realitat política del moment; de manera que el català és preeminent anteriorment i posterior a l'etapa franquista i el castellà ho és durant la dictadura.

Característiques físiques i requeriments tècnics:

L'estat de conservació del fons és en general bastant bo, exceptuant alguns lligalls de correspondència i factures, que presenten pèrdues de suport a causa de la intervenció de rosegadors i de la humitat.

Instruments de descripció:

Catàleg a nivell d'unitat documental accessible en línia mitjançant el cercador Arxius en línia, ubicat a la pàgina web de l'Arxiu Comarcal de la Conca de

Barberà i a la genèrica de la Xarxa d'Arxius Comarcals de la Generalitat de Catalunya.

Àrea de documentació relacionada**Existència i localització de reproduccions:**

Les 273 fotografies en paper s'han digitalitzat i són accessibles a la Xarxa igualment al cercador *Arxius en Línia*.

Àrea de notes**Notes:**

Els dies 20 i 21 d'agost de 2021 l'Arxiu Comarcal presentà una mostra documental del fons ja organitzat i descrit a la sala del cafè del Sindicat.

Àrea de control de la descripció**Fonts:**

La *Història del productor* s'ha realitzat amb l'assessorament d'Enric Capdevila.

GUIA DOCUMENTAL

Codi	Nom del nivell	Dates	U. doc.
01	ENTITATS MATRIU		40
01.01	Societat de treballadors Agrícoles /Societat Agrícola Sindicat de Solivella	1924-1938	4
01.02	Sindicat de Vinyaters	1916-1938	36
02	ÒRGANS DE GOVERN I ADMINISRTACIÓ GENERAL		201
02.01	Estatus i reglaments	1950	1
02.02	Relacions de socis	1943-2013	2
02.03	Òrgans de govern		
02.03.01	Assemblea General	1952-2012	4
02-03.02	Consell Rector	1951-2014	23
02.04	Contractació	1942/1986	14
02.05	Participació en altres associacions	1994	1
02.06	Personal	1942-2001	16
02.07	Inscripció a registres públics	1995-1996	1
02.08	Correspondència	1935-1983	43
02-09	Circulars i comunicacions a socis. Impresos	1943-2001	95
=2.10	Recull de premsa	1987/2002	1
03	GESTIÓ DELS RECURSOS ECONÒMICS	1936-2012	250

04	GESTIÓ DELS IMMOBLES		64
04.01	Obres	1953-2000	20
04.02	Cessions i arrendaments	1940-1999	44
05	SECCIÓ VITIVINÍCOLA	1938-199	122
06	SECCIÓ AVÍCOLA	1963-1971	2
07	SECCIÓ MÀQUINA DE BATRE	1964-1970	4
08	SECCIÓ MOLÍ DE PINSOS	1952-1976	9
09	SECCIÓ TRACTOR	1951-1975	16
10	COOPERATIVA DE CONSUM	1952/1982	14
11	SECCIÓ RECREATIVA	1939/2010	43
12	ARXIU D'IMATGES	ca.1900/2007	30

APÈNDIX FOTOGRÀFIC

Documentació ubicada a l'arxiu de les oficines del carrer de la Creu, on els rosegadors, la brutícia i la humitat havien fet estralls.

A banda de les oficines, hi havia documentació esbarriada en altres dependències del Sindicat, com el celler.

Treballs de catalogació a la sala del cafè del Sindicat

El fons de COVISO ja instal·lat al dipòsit de l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà.

Exposició sobre el fons de la Cooperativa de Solivella, 20 i 21 d'agost de 2021.